

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

вул. Митрополита Василя Липківського, 45, м. Київ, 03035, тел. (044) 251-62-62, (044) 251-62-66

E-mail: sl.dilovod@amcu.gov.ua, сайт: amcu.gov.ua, код згідно ЄДРПОУ 00032767

№ _____ На № _____ від _____

Комітет Верховної Ради України з питань
інтеграції України до Європейського Союзу

Копія: Комітет Верховної Ради України з питань
економічного розвитку
Комітет Верховної Ради України з питань
антикорупційної політики

*Щодо законопроектів № 14156, № 14231
та № 14262*

Антимонопольний комітет України (далі – Комітет) розглянув лист Комітету Верховної Ради України з питань інтеграції України до Європейського Союзу від 15.12.2025 № 04-20/03-2025/290156 (вх. Комітету № 1-01/666 від 15.12.2025) стосовно надання експертних висновків (позицій) щодо проектів Законів України «Про внесення зміни до Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» щодо розвитку соціального підприємництва» (реєстраційний № 14156 від 27.10.2025) (далі – проект Закону № 14156), «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення підтримки ветеранського підприємництва» (реєстраційний № 14231 від 18.11.2025) (далі – проект Закону № 14231), «Про внесення змін до розділу 9 Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» щодо компенсації суб'єктам господарювання та громадянам вартості самостійно придбаних резервних (автономних) джерел електроживлення» (реєстраційний № 14262 від 28.11.2025) (далі – проект Закону № 14262) (далі – лист Комітету ВРУ) та у межах повноважень повідомляє про таке.

Згідно з пунктом 1 частини першої статті 1 Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» (далі – Закон) державна допомога суб'єктам господарювання – підтримка у будь-якій формі суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, що спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції, створюючи переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності (далі – державна допомога).

Отже, державна підтримка є державною допомогою, якщо одночасно виконуються такі умови:

ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД

Сертифікат:

3FAA9288358EC003040000002B6B3700D3FAE700

Підписувач: Кириленко Павло Олександрович

Дійсний з: 04.09.2025 12:44:23 по 04.09.2027 12:44:23

Антимонопольний комітет України

№ 500-08/01-13892e від 26.12.2025

- підтримка надається суб'єкту господарювання;
- фінансування державної підтримки здійснюється за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів;
- підтримка створює переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності;
- підтримка спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції.

Щодо проєкту Закону № 14156.

Проєктом Закону № 14156 передбачається внесення змін, зокрема, до Законів України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» і «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні».

У частині змін до Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» пунктом 2 розділу I Закону № 14156 пропонується частину першу статті 6, якою визначаються цілі, відповідно до яких державна допомога може бути визнана допустимою, доповнити новим пунктом 5 такого змісту:

«5) сприяння розвитку соціального підприємництва».

Пунктом 1 статті 262 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію), встановлено, що будь-яка допомога, надана Україною або країнами-членами Європейського Союзу з використанням державних ресурсів, що спотворює або загрожує спотворити конкуренцію шляхом надання переваг окремим підприємствам або виробництву окремих товарів, є несумісною з належним функціонуванням цієї Угоди в тій мірі, у якій вона може впливати на торгівлю між Сторонами.

Водночас пунктом 3 статті 262 Угоди про асоціацію визначено, яка допомога може вважатися сумісною з належним виконанням цієї Угоди, і такий перелік є вичерпним.

Відповідно до частини другої статті 6 Закону Кабінет Міністрів України визначає критерії оцінки допустимості окремих категорій державної допомоги, що надається для цілей, передбачених частиною першою цієї статті, зокрема, таких категорій:

- допомога для забезпечення розвитку регіонів;
- підтримка середнього та малого підприємництва;
- допомога на професійну підготовку працівників;
- допомога на працевлаштування окремих категорій працівників та створення нових робочих місць;
- допомога на підтримку окремих галузей економіки.

Частина перша статті 6 Закону, який прийнято на виконання міжнародних зобов'язань України, зокрема за Угодою про асоціацію, визначає цілі, для досягнення яких державна допомога може бути визнана допустимою, які узгоджуються з вищезгаданими положеннями Угоди про асоціацію.

Отже, передбачення у Законі нової цілі, відповідно до якої державна допомога може бути визнана допустимою, а саме «сприяння розвитку соціального підприємництва» може створювати правову невизначеність при застосуванні законодавства у сфері державної допомоги.

Разом з тим, положеннями статті 262 Угоди про асоціацію не передбачено виокремлення самостійної цілі «сприяння розвитку соціального підприємництва». Відтак запровадження такої окремої цілі на рівні згаданого закону не узгоджується з положеннями Угоди про асоціацію та виходить за межі підходів, закріплених у праві Європейського Союзу у сфері державної допомоги.

Водночас державна допомога суб'єктам господарювання для сприяння розвитку соціального підприємництва може надаватися в межах цілей, вже передбачених статтею 6 Закону, та відповідних критеріїв допустимості державної допомоги без запровадження нової окремої цілі на законодавчому рівні.

У зв'язку з наведеним пропонуємо виключити пункт 2 розділу I проекту Закону № 14156.

Крім цього, проектом Закону № 14156 передбачено внесення змін до Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», зокрема в частині *доповнення його термінами «суб'єкти малого підприємництва» та «суб'єкти середнього підприємництва».*

Відповідно до проекту Закону № 14156 при класифікації суб'єктів господарювання за категоріями суб'єктів малого та середнього підприємництва (далі – МСП) застосовуються такі критерії, як середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) та обсяг річного доходу від будь-якої діяльності (середній за звітний період – календарний рік).

Відтак Україна як держава-кандидат на вступ до Європейського Союзу має забезпечити системну гармонізацію національного законодавства із законодавством Європейського Союзу. Невід'ємною складовою узгодження законодавства України у сферах розвитку і підтримки підприємництва та конкурентної політики з відповідним законодавством Європейського Союзу є приведення критеріїв віднесення суб'єктів господарювання до категорій суб'єктів мікро-, малого та середнього підприємництва з відповідними критеріями, які визначені в Рекомендації Європейської Комісії від 06.05.2003 № 2003/361/ЄС щодо визначення мікро-, малих та середніх підприємств (далі – Рекомендація № 2003/361/ЄС).

Стаття 2 Рекомендації № 2003/361/ЄС визначає критерії віднесення підприємств до категорій мікро-, малих та середніх підприємств, встановлюючи граничні показники чисельності працівників, а також фінансові показники річного обороту та/або річного балансу, відповідно до яких здійснюється така класифікація. Стаття 3 Рекомендації № 2003/361/ЄС, у свою чергу, визначає види підприємств, що враховуються при розрахунку чисельності працівників та фінансових показників.

При цьому в термінах *«суб'єкти малого підприємництва»* і *«суб'єкти середнього підприємництва»*, що передбачені у проекті Закону № 14156, зокрема, враховується тільки один фінансовий критерій – річний дохід.

Також, для прикладу, в Рекомендаціях № 2003/361/ЄС передбачено, що суб'єкт господарювання належить до мікропідприємства, якщо в нього працює менше 10 працівників, тобто 9 працівників. У той же час проект Закону № 14156 відносить підприємство до мікропідприємства, якщо його кількість працівників не перевищує 10 осіб (тобто 10 працівників включно).

Враховуючи наведене, проект Закону № 14156 потребує суттєвого доопрацювання в цій частині з метою приведення його положень у відповідність із Рекомендацією № 2003/361/ЄС.

Водночас Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», до якого проектом Закону № 14156 вносяться зміни, визначає правові та економічні засади реалізації державної політики у сфері розвитку та підтримки МСП та безпосередньо регулює умови надання такої підтримки, зокрема за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів.

Отже, згадані заходи з надання підтримки суб'єктам МСП можуть містити ознаки державної допомоги відповідно до Закону, у зв'язку із цим пропонуємо у

проекті Закону № 14156 зміни, що стосуються частини першої статті 12 Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» викласти у такій редакції:

«1. Державна підтримка надається суб'єктам малого і середнього підприємництва, які відповідають критеріям, встановленим статтею 1 цього Закону з урахуванням вимог Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання».

Щодо проекту Закону № 14231.

Відповідно до статті 9 Закону України «Про ветеранське підприємництво» основними напрямками державної політики щодо формування конкурентної переваги у сфері розвитку та функціонування ветеранського підприємництва, зокрема, є: запровадження механізмів стимулювання ветеранського підприємництва; забезпечення державної підтримки суб'єктів ветеранського підприємництва шляхом запровадження державних програм кредитування, часткової компенсації відсоткових ставок за кредитами, надання гарантій на забезпечення виконання зобов'язань за кредитами, надання поворотної та безповоротної фінансової допомоги, надання державної підтримки для відновлення та стабілізації ветеранського підприємництва. При цьому підпунктом 3 пункту 2 проекту Закону № 14231 пропонується доповнити статтю 9 Закону України «Про ветеранське підприємництво» пунктом щодо надання першочергового права суб'єктам ветеранського підприємництва на отримання в управління простих і складних активів, які перебувають в управлінні Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів.

Статтею 12 Закону України «Про ветеранське підприємництво» визначено умови надання державної підтримки суб'єктам ветеранського підприємництва.

Згідно із частинами третьою та четвертою статті 16 Закону України «Про ветеранське підприємництво» фінансова державна підтримка надається за рахунок державного, місцевого бюджетів та з інших не заборонених законодавством джерел. Основними видами фінансової державної підтримки є надання фінансової підтримки, грантів, іншого виду фінансування, зокрема на безоплатній та безповоротній основі, для реалізації проектів суб'єктами ветеранського підприємництва; надання кредитів для започаткування і ведення підприємницької діяльності суб'єктами ветеранського підприємництва; компенсація відсоткових ставок за кредитами, що надаються для реалізації проектів суб'єктів ветеранського підприємництва; компенсація лізингових, факторингових платежів та платежів за користування гарантіями; надання гарантії за кредитами суб'єктів ветеранського підприємництва; підтримка впровадження енергозберігаючих та екологічно чистих технологій; інші види не забороненої законодавством державної підтримки.

Згідно зі статтею 4 Закону державна допомога полягає у передачі ресурсів держави чи місцевих ресурсів окремим суб'єктам господарювання, а також у втратах доходів відповідних бюджетів та може реалізовуватися, зокрема, у формі надання гарантій, кредитів на пільгових умовах, обслуговування кредитів за пільговими тарифами, надання податкових пільг.

Отже, заходи з підтримки суб'єктів ветеранського підприємництва за рахунок ресурсів держави та/або місцевих ресурсів, що передбачені Законом України «Про ветеранське підприємництво» (зміни до якого планується внести проектом Закону № 14231), *можуть містити ознаки державної допомоги* в розумінні пункту 1 частини першої статті 1 Закону.

Відповідно до пункту 2 частини другої статті 8 Закону до повноважень Комітету як Уповноваженого органу з питань державної допомоги належить визначення належності до

державної допомоги заходів з підтримки суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, оцінювання допустимості державної допомоги для конкуренції, прийняття рішень, передбачених цим Законом.

Рішення Уповноваженого органу з питань державної допомоги за результатами розгляду повідомлення про нову державну допомогу або справи про державну допомогу відповідно до Закону приймаються за результатами розгляду інформації, наданої в повідомленні, а також на підставі ґрунтовного аналізу іншої інформації та матеріалів, наявних у Комітеті.

Згідно з пунктом 5² розділу 9 «Прикінцеві та перехідні положення» Закону (доповненого згідно із Законом України від 15.03.2022 № 2134-IX, в редакції Закону України від 01.04.2022 № 2175-IX) під час дії воєнного стану норми статей 6, 7, 9–16 Закону та інші норми законодавства, що впливають із зазначених статей Закону, *не застосовуються*.

Державна допомога, що надається під час дії воєнного стану, є *допустимою*. Надавачі державної допомоги *звільняються від обов'язку*:

повідомлення про нову державну допомогу та про пропозиції щодо внесення змін до умов чинної державної допомоги, якщо така державна допомога надається під час дії воєнного стану та протягом одного року після його припинення або скасування;

подання інформації про чинну державну допомогу, надану під час дії воєнного стану та протягом одного року після його припинення або скасування.

Отже, державна допомога, що надається під час дії воєнного стану, є допустимою, а норми статей 6, 7, 9-16 Закону та інші норми законодавства, що впливають із зазначених статей цього Закону, не застосовуються до такої державної допомоги.

Водночас пунктом 1 статті 262 Угоди про асоціацію встановлено, що будь-яка допомога, надана Україною або країнами-членами Європейського Союзу з використанням державних ресурсів, що спотворює або загрожує спотворити конкуренцію шляхом надання переваг окремим підприємствам або виробництву окремих товарів, є несумісною з належним функціонуванням цієї Угоди в тій мірі, у якій вона може впливати на торгівлю між Сторонами.

Пунктами 2 та 3 статті 262 Угоди про асоціацію визначено яка допомога вважатиметься сумісною з належним функціонуванням Угоди та яка допомога може вважатися сумісною з належним виконанням цієї Угоди.

Крім того, згідно зі статтею 264 Угоди про асоціацію, сторони домовились, що вони застосовуватимуть положення Угоди з використанням як джерела тлумачення критеріїв, що впливають із застосування статей 106, 107 та 93 Договору про функціонування Європейського Союзу, зокрема відповідну судову практику Суду Європейського Союзу, а також відповідне вторинне законодавство, рамкові положення, керівні принципи та інші чинні адміністративні акти Союзу.

Положення щодо умов, при дотриманні яких державна допомога є допустимою, визначені статтею 5 Закону, а частиною першою статті 6 Закону передбачено для яких цілей державна допомога може бути визнана допустимою.

Отже, у разі якщо заходи з підтримки суб'єктів ветеранського підприємництва передбачатимуть надання державної допомоги, такі заходи мають відповідати вимогам Угоди про асоціацію та бути реалізовані з урахуванням положень національного законодавства та *acquis* ЄС у сфері державної допомоги.

З урахуванням наведеного пропонуємо доповнити пункт 2 розділу I проекту Закону № 14231 новим підпунктом такого змісту:

«б) частину першу статті 12 доповнити новим абзацом такого змісту:

«Якщо відповідно до цього Закону передбачається надання державної підтримки суб'єктам ветеранського підприємництва за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів у

будь-якій формі, така підтримка має бути надана з урахуванням положень Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання»».

Щодо проєкту Закону № 14262.

Проект Закону № 14262 пропонує установити, що *на період дії воєнного стану в Україні суб'єктам господарювання і громадянам надається компенсація за придбання резервних (автономних) джерел електроживлення, у тому числі електрогенераторних установок, портативних зарядних станцій. Надавачі компенсації, передбаченої абзацом першим цього пункту, звільняються від обов'язку повідомлення про нову державну допомогу.*

Крім того, прикінцевими положеннями проєкту Закону № 14262 передбачено, що Кабінет Міністрів України має забезпечити випуск облігацій внутрішньої державної позики, надходження від продажу яких спрямовуються на відновлення об'єктів енергетичної інфраструктури, пошкоджених (зруйнованих) внаслідок бойових дій.

Відповідно до абзацу шістнадцятого статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» суб'єкт господарювання – юридична особа незалежно від організаційно-правової форми та форми власності чи фізична особа, що здійснює діяльність з виробництва, реалізації, придбання товарів, іншу господарську діяльність, у тому числі яка здійснює контроль над іншою юридичною чи фізичною особою; група суб'єктів господарювання, пов'язаних відносинами контролю. Суб'єктами господарювання визнаються також органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також органи адміністративно-господарського управління та контролю в частині їх діяльності з виробництва, реалізації, придбання товарів чи іншої господарської діяльності. Господарською діяльністю не вважається діяльність фізичної особи з придбання товарів народного споживання для кінцевого споживання.

У пункті 7 Повідомлення Європейської комісії щодо поняття державної допомоги згідно зі статтею 107 (1) Договору про функціонування Європейського Союзу (2016/С 262/01) (далі – Повідомлення ЄК) зазначено, що суб'єктами господарювання є особи, які здійснюють економічну діяльність, незалежно від їхнього юридичного статусу та джерел фінансування.

Пунктом 12 Повідомлення ЄК визначено: будь-яка діяльність, що передбачає пропонування товарів і послуг на ринку, вважається економічною діяльністю.

Враховуючи викладене, надання громадянам компенсації за придбання резервних (автономних) джерел електроживлення, у тому числі електрогенераторних установок, портативних зарядних станцій, не є державною допомогою та не підпадає під дію Закону, оскільки отримувачі компенсації не є суб'єктами господарювання в розумінні Закону.

Разом із тим пунктом 66 Повідомлення ЄК встановлено: перевагою вважається будь-яка економічна вигода, яка була б недоступною для суб'єкта господарювання за звичайних ринкових умов, тобто за відсутності втручання держави.

Відповідно до пункту 187 Повідомлення ЄК заходи з підтримки, яка надається державою, вважаються такими, що спотворюють конкуренцію або загрожують спотворенням конкуренції, коли вони покращують конкурентну позицію їх отримувача порівняно з іншими суб'єктами господарювання, які є його конкурентами. На практиці вважається, що спотворення конкуренції у значенні, передбаченому статтею 107(1) Договору про функціонування Європейського Союзу, є тоді, коли держава надає фінансові переваги суб'єктові господарювання в лібералізованому секторі, де існує або може існувати конкуренція.

Отже, заходи щодо надання компенсації суб'єктам господарювання за придбання резервних (автономних) джерел електроживлення, у тому числі електрогенераторних установок, портативних зарядних станцій, можуть містити ознаки державної допомоги.

Як зазначалося вище, визначення належності до державної допомоги заходів з підтримки суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, оцінювання допустимості державної допомоги для конкуренції, прийняття рішень, передбачених Законом, здійснюється Комітетом як Уповноваженим органом з питань державної допомоги.

Закон прийнято Верховною Радою України з метою виконання передбаченого Угодою про асоціацію зобов'язання щодо впровадження інституту державної допомоги суб'єктам господарювання, що передбачає імплементацію *acquis* ЄС у сфері державної допомоги, зокрема норм Регламенту Ради ЄС № 2015/1589 від 13.07.2015 про встановлення детальних правил застосування статті 108 Договору про функціонування Європейського Союзу (далі – Регламент № 2015/1589).

Згідно із частиною першою статті 2 Регламенту № 2015/1589, якщо інше не передбачено нормативними актами, прийнятими відповідно до статті 109 Договору про функціонування Європейського Союзу або інших відповідних положень цієї статті, будь-які плани щодо надання нової допомоги повинні бути завчасно повідомлені Комісії відповідною державою-членом.

Отже, передбачення норми щодо звільнення надавачів компенсації суб'єктам господарювання за придбання ними резервних (автономних) джерел електроживлення, у тому числі електрогенераторних установок, портативних зарядних станцій, від обов'язку повідомлення про таку державну допомогу не узгоджується з міжнародними зобов'язаннями України у сфері державної допомоги та суперечитиме *acquis* ЄС.

Станом на дату отримання листа Комітету ВРУ, вищезазначені законопроекти № 14156, № 14231 та № 14262 не надходили до Комітету з метою отримання зауважень та / або пропозицій до них.

Разом із тим інформуємо, що на засіданні від 17.12.2025 Кабінет Міністрів України схвалив (з доопрацюванням) проєкт Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» щодо відновлення дії його окремих норм, особливостей їх застосування під час дії правового режиму воєнного стану та удосконалення проведення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання», який відновлює дію його окремих норм, зупинених у березні 2022 року, та передбачає ті особливості їх застосування, які необхідні для швидкого та ефективного відновлення країни від наслідків повномасштабної агресії, що триває, в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Слід зазначити, що цей проєкт закону пройшов процедуру погодження з усіма заінтересованими органами виконавчої влади, зокрема Міністерством економіки, довкілля та сільського господарства України, Міністерством енергетики України, Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, та іншими регуляторами, а також розглянутий, опрацьований і підтриманий представниками Європейської комісії.

Голова Комітету

Павло КИРИЛЕНКО